

Kraslice z Domaníže

Aký môže byť typickejší symbol Veľkej noci než maľované veľkonočné vajíčko – kraslica? Ťažko nájsť výtvarne pôsobivejší prejav ľudového umenia, spätý s týmito kresťanskými sviatkami. Preto sme za zbierkový predmet mesiaca apríl 2025 zvolili domanižské kraslice od pani Štefánie Dudákovej.

Ľudová umelkyňa Š. Dudáková (rod. Čelková, *20.8.1912 Domaníža - †26.12.1995 Domaníža) dosahovala prvé úspechy ako maliarka kraslíc už v mladosti. Treba však upresniť, že domanižské kraslice sa nemaľujú, ale „píšu“.

Vďaka svojmu talentu bola vyhľadávanou v bližšom i vzdialenejšom okolí. Ženy a dievčatá z Domaníže a priľahlých obcí ju žiadali, aby pre nich ozdobilaj vajíčka. Vtedy išlo výlučne o jednoduché vzory ako hrable, prípadne slniečka či konvalinky pre dedinskú inteligenciu. K nim si niektoré žiadali krátke veršičky, určené adresátovi kraslice.

Povzbudená etnografom Adamom Prandom začala v 50. rokoch 20. storočia spolupracovať s *Ústredím ľudovej umeleckej výroby v Bratislave*. Ročne preň dodávala spočiatku 1 400, neskôr až 2 400 kusov kraslíc. Za svoju umeleckú činnosť získala viaceré diplomy, medaily, odmeny a verejné uznania. Ako majsterka ľudovej umeleckej výroby (1962) prezentovala slovenské kraslice v mnohých mestách doma i v zahraničí.

V krasliciach Š. Dudákovej sa snúbi fantázia so zručnosťou a predstavujú pokračovanie dávnych ľudových tradícií. Sú ozdobené technikou batikovania, ktorá má dve fázy. Najskôr sa na vajíčko za horúca naniesla pomocou tzv. písárky (miniatúrneho lievika) zmes parafínu a vosku v pomere 1:1. Po vytvorení čiar je kraslica ponorená do farebného roztoku. Opäť sa zatrie voskom a ponorí sa do roztoku tmavšej farby. V Domaníži bola preferovaná žltá, oranžová, červená, fialová, modrá, zelená a hnedá farba. Na záver je nutné očistiť vajíčko od vosku.

V múzejnom zbierkovom fonde sa nachádza súbor kraslíc, ktoré od pani Dudákovej získal zakladateľ múzea PhDr. Milan Kiripolský. Vynikajú autorským vkladom v podobe kreativity a kombinačných schopností farieb i vzorov. Z motívov majú prevahu geometrické a kozmogonické. Každý z motívov má svoj názov, napr. slzičkový sa označuje ako „zabudnutá“. Lásku k zdobeniu vajíčok odovzdala Š. Dudáková nielen dcéram a vnúčatám, ale i veľkému množstvu detí z domanižskej školy. Je tým zaistená kontinuita uvedenej formy tradičného výtvarného prejavu, zažívajúceho v posledných rokoch renesanciu.